

2020.GADA DARBĪBAS REZULTATĪVIE RĀDĪTĀJI PAR VALSTS NODROŠINĀTO JURIDISKO PALĪDZĪBU

Atbilstoši Valsts nodrošinātās juridiskās palīdzības likumā noteiktajam viena no Juridiskās palīdzības administrācijas (turpmāk – JPA) funkcijām ir apsaimniekot līdzekļus, kas paredzēti valsts nodrošinātajai juridiskajai palīdzībai, veicot juridiskās palīdzības sniedzējiem apmaksu, tai skaitā zvērīnātiem advokātiem, kuri sniedz valsts nodrošināto juridisko palīdzību pēc kriminālprocesa virzītāja uzaicinājuma, un nodrošināt juridisko palīdzību trūcīgām un maznodrošinātām un trūcīgām personām un personām, kuras pēkšņi nonākušas tādā situācijā un materiālajā stāvoklī, kas tām liedz nodrošināt savu tiesību aizsardzību (stihisku nelaimju, nepārvaramas varas vai citu no personas neatkarīgu apstākļu dēļ), vai atrodas pilnā valsts vai pašvaldības apgādībā.

Persona, kura kvalificējas likumā noteiktajām prasībām, var saņemt valsts nodrošināto juridisko palīdzību dažādās lietu kategorijās:

civillietās (ar izņēmumiem, kas noteikti Valsts nodrošinātās juridiskās palīdzības likuma 6.pantā)

administratīvajās lietās (patvēruma piešķiršanas un izraidīšanas procedūrās pārsūdzības procesa ietvaros, bāriņtiesas lēmuma par bērna tiesību un tiesisko interešu aizsardzību pārsūdzības procesa ietvaros, sarežģītajās administratīvajās lietās tiesā)

1) Satversmes tiesas procesā (ja Satversmes tiesa ir pieņēmusi lēmumu par atteikšanos ierosināt lietu, kā šā lēmuma vienīgo pamatu norādot juridiskā pamatojuma neesību vai tā acīmredzamu nepietiekamību prasījuma apmierināšanai)

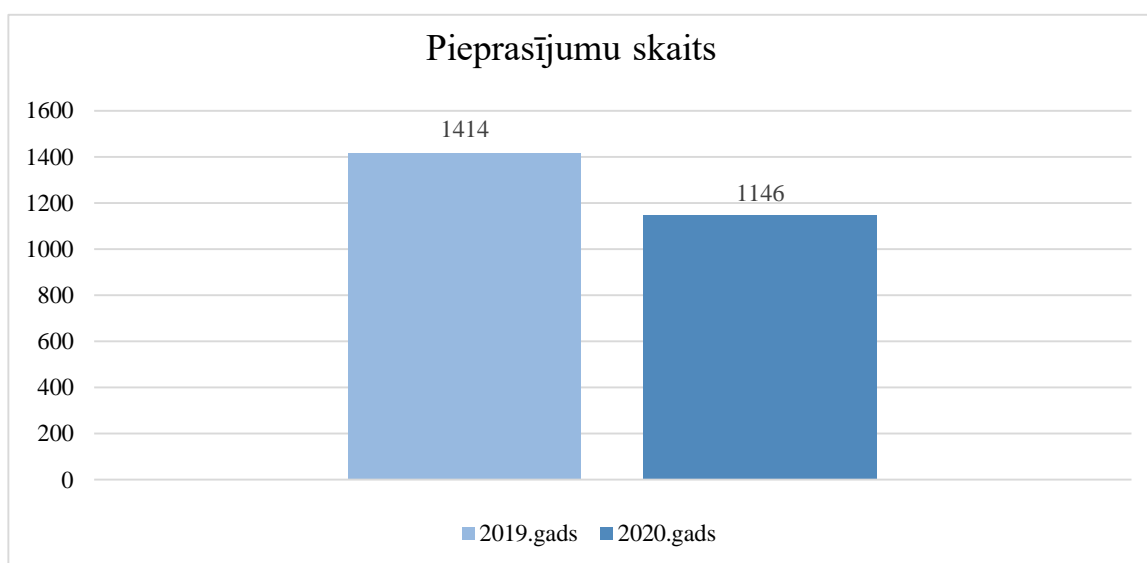
krimināllietās (aizstāvības un pārstāvības nodrošināšanai, vēršoties pie procesa virzītāja Kriminālprocesa likumā noteiktajos gadījumos un kārtībā)

1) Ārstniecības likumā noteiktajos gadījumos, ja pacientam bez viņa piekrišanas tiek sniegta psihiatriskā palīdzība, tiesnesis nodrošina advokāta piedalīšanos juridiskās palīdzības saņemšanai

Daļējo valsts nodrošināto juridisko palīdzību noteikta veida advokātu civilprocesa lietās (par kapitālsabiedrību dalībnieku vai akcionāru sapulces lēmumu atzīšanu par spēkā neesošiem un kas izriet no saistību tiesībām, ja prasības summa pārsniedz 150000 *euro*, kā arī lietās par komercnoslēpuma aizsardzību pret nelikumīgu iegūšanu, izmantošanu un izpaušanu) var saņemt persona, kuras ienākumu līmenis nepārsniedz valstī noteikto minimālo mēneša darba algu, īpašuma stāvoklis atbilstošs juridiskās palīdzības saņemšanai un ir veikta iemaksa par juridiskās palīdzības saņemšanu.

Savukārt trauksmes cēlētā valsts nodrošināto juridisko palīdzību var saņemt neatkarīgi no tā mantiskā stāvokļa, ja trauksmes celšanas dēļ trauksmes cēlētājam ir radušās nelabvēlīgas sekas, kuru risināšanai nepieciešama juridiskā palīdzība.

2020.gadā (turpmāk – pārskata periods) JPA saņemti 1146 valsts nodrošinātās juridiskās palīdzības pieprasījumi (turpmāk – pieprasījumi), kas ir par 19% mazāk nekā 2019.gadā. Pieprasījumu skaita samazinājums skaidrojams ar no 2020.gada 12.marta līdz 9.jūnijam un atkārtoti no 2020.gada 9.novembra valstī izsludināto ārkārtas situāciju Covid-19 infekcijas radītās pandēmijas dēļ, kas ietekmēja gan valsts pārvaldes iestāžu darbību, gan noteica personām dažādus ierobežojumus. Lai arī trūcīgo personu skaits nedaudz palielinājies laikā no 2020.gada aprīļa līdz jūnijam, gada otrajā pusē šis skaits sarucis, turpinoties pēdējo gadu tendencei trūcīgo un maznodrošināto personu skaitam samazināties,¹ līdz ar to ietekmējot juridiskās palīdzības pieprasījumu skaitu. Tāpat vērojams, ka ir samazinājušās atsevišķas tiesvedības lietas tiesās, kurās iepriekš tika piešķirta valsts nodrošinātā juridiskā palīdzība (piemēram, lietās par uzturlīdzekļu piedziņu bērnam).

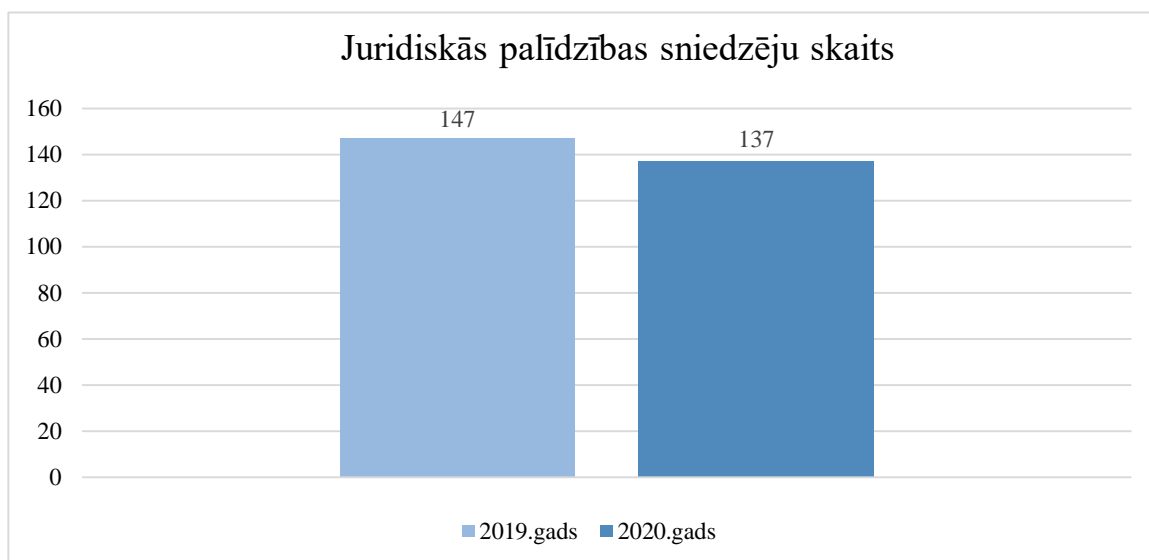

¹ Labklājības ministrija. Statistika sociālo pakalpojumu un sociālās palīdzības jomā. Mēneša dati 2020.gadā. Pieejams: <https://www.lm.gov.lv/lv/media/9797/download>

Lai nodrošinātu valsts nodrošināto juridisko palīdzību civillietās (t.sk. pārrobežu strīdos), administratīvajās lietās un Satversmes tiesas procesos, JPA slēdz juridiskās palīdzības līgumus ar juridiskās palīdzības sniedzējiem (zvērinātiem advokātiem, zvērinātu advokātu palīgiem, juristiem, biedrībām, augstskolām u.c.). Uz 2020.gada decembra pēdējo dienu spēkā bija 137 juridiskās palīdzības līgumi, tajā skaitā:

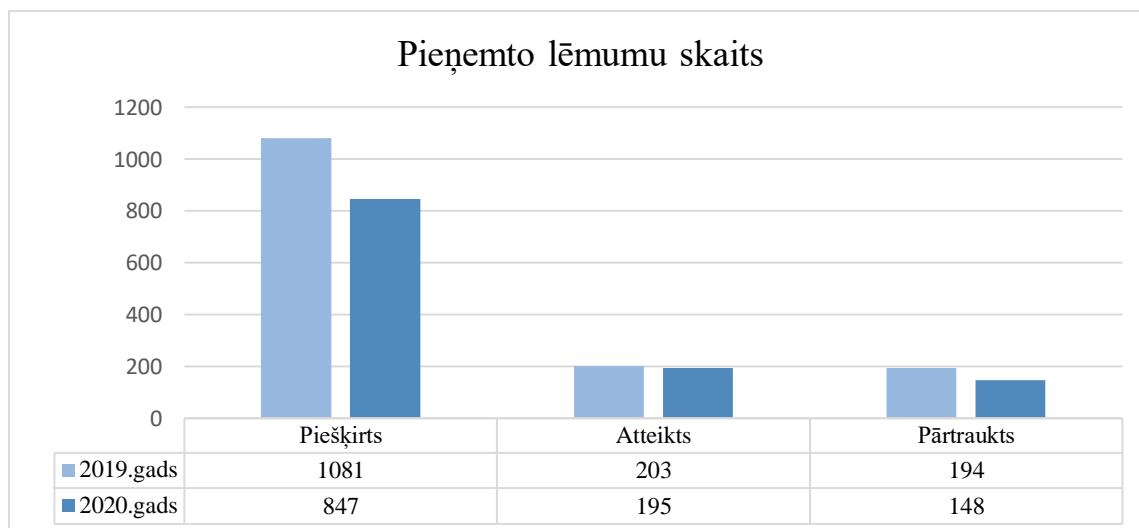
- 96 ar zvērinātiem advokātiem;
- 12 ar zvērinātu advokātu palīgiem;
- 28 ar juristiem;
- 1 ar augstskolu.

Juridiskās palīdzības sniedzēju skaits, kuri noslēdz juridiskās palīdzības līgumu un sniedz juridisko palīdzību pēc JPA norīkojuma, saglabājas stabils.

Pārskata periodā tika pieņemti 1190 lēmumi, tajā skaitā:

- 847 lēmumi par juridiskās palīdzības piešķiršanu;
- 195 atteikumi piešķirt juridisko palīdzību;
- 148 lēmumi pārtraukt nodrošināt juridisko palīdzību.

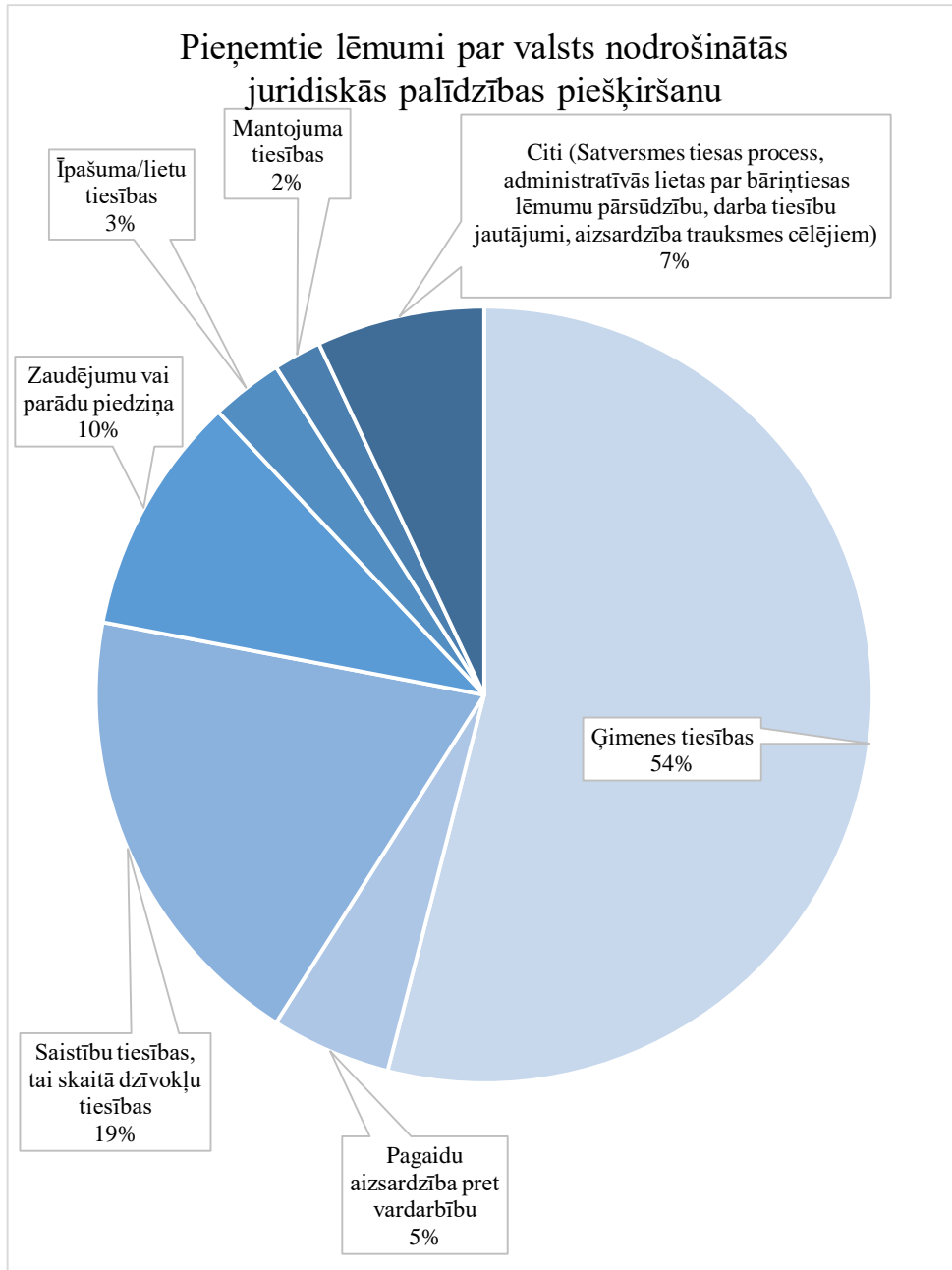
Novērojams pieņemto lēmumu skaita samazinājums salīdzinājumā ar 2019.gadu, kas skaidrojams ar kopējo pieprasījumu skaita samazināšanos, kā arī valstī izsludināto ārkārtējo situāciju. Attiecībā uz lēmumiem par juridiskās palīdzības pārtraukšanu – skaita samazinājums skaidrojams ar 2020.gada 20.martā pieņemto likumu “Grozījums Sociālo pakalpojumu un sociālās palīdzības likumā” (stājies spēkā 2020.gada 22.martā), kas paredz, ka laikā, kamēr valstī izsludināta ārkārtējā situācija sakarā ar Covid-19 izplatību, izziņas par atbilstību trūcīgas vai maznodrošinātas personas statusam derīguma termiņš uzskatāms par pagarinātu uz ārkārtējās situācijas laiku un vienu kalendāra mēnesi pēc tās beigām.

Pārskata periodā Tieslietu ministrijā saistībā ar valsts nodrošināto juridisko palīdzību tika apstrīdēti 17 JPA lēmumi, no kuriem 1 tika atcelts, 14 tika atstāti negrozīti, bet 2 gadījumos Tieslietu ministrija atzina, ka JPA pamatoti pārtraukusi labvēlīga lēmuma izpildi. Vēl 2 apstrīdēšanas iesniegumus Tieslietu ministrija atteikusi izskatīt pēc būtības.

Joprojām personas vēršas pēc juridiskās palīdzības dažādu strīdu risināšanai:

- ģimenes tiesībās (piemēram, laulības šķiršana, uzturlīdzekļu piedziņa bērna vai savam uzturam, paternitātes noteikšana, paternitātes pieņēmuma apstrīdēšana, saskarsmes tiesību noteikšana, pagaidu aizsardzība pret vardarbību u.c.);

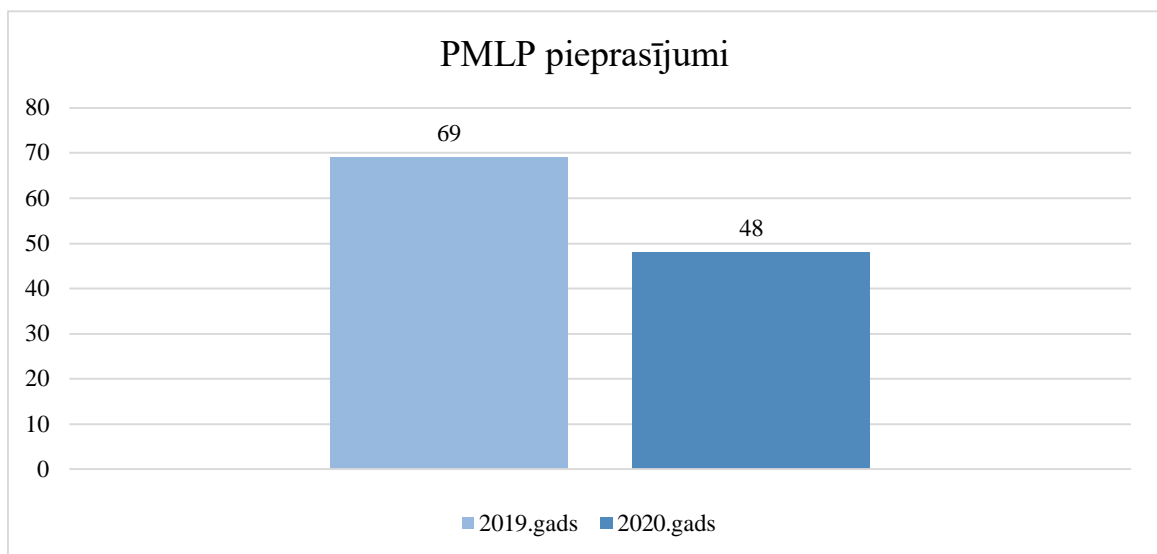
- saistību tiesībās un dzīvokļa tiesībās (īres un komunālo pakalpojumu samaksas strīdi, dzīvojamās telpas lietošanas tiesību izbeigšana un izlikšana no tās u.c.);
- zaudējumu un parāda piedziņas jautājumos;
- darba tiesībās (atjaunošana darbā, nesamaksātās darba algas samaksa, kompensāciju piedziņa);
- administratīvajās lietās, personai pārsūdzot bāriņtiesas lēmumu par bērnu tiesību un tiesisko interešu aizsardzību.

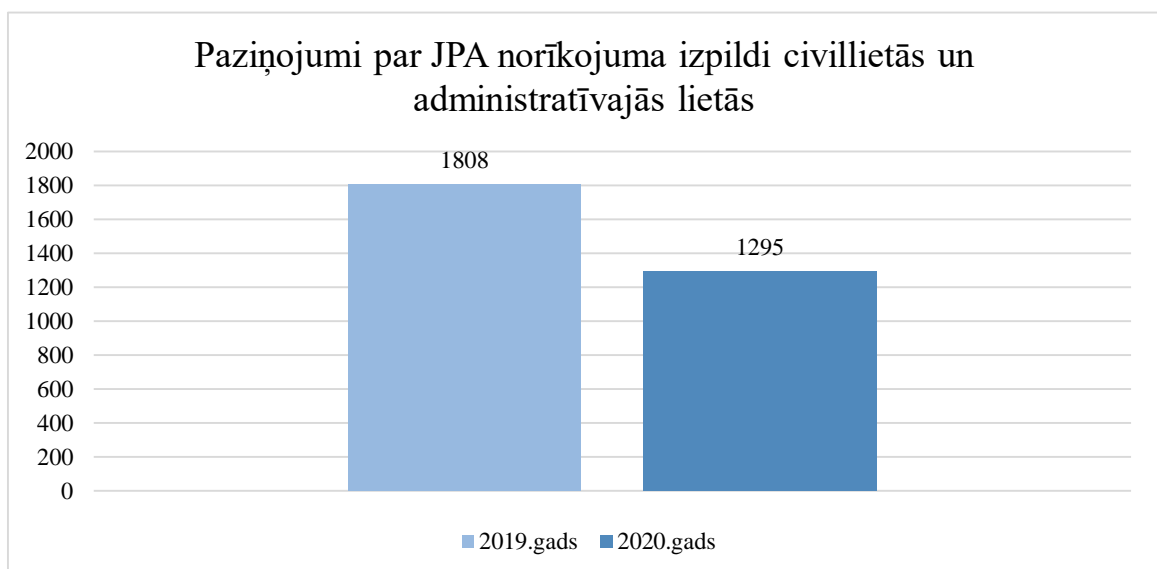
Pārskata periodā saņemti 4 pieprasījumi no 3 personām par juridiskās palīdzības nodrošināšanu trauksmes cēlējam, savukārt par valsts nodrošināto juridisko palīdzību Satversmes tiesas procesā tika saņemti 7 pieprasījumi.

Valsts nodrošināto juridisko palīdzību administratīvajās lietās, ievērojot lietas sarežģītību un fiziskās personas mantisko stāvokli, pēc personas lūguma piešķir, pamatojoties uz tiesas (tiesneša) lēmumu – saņemts 1 šāds lēmums.

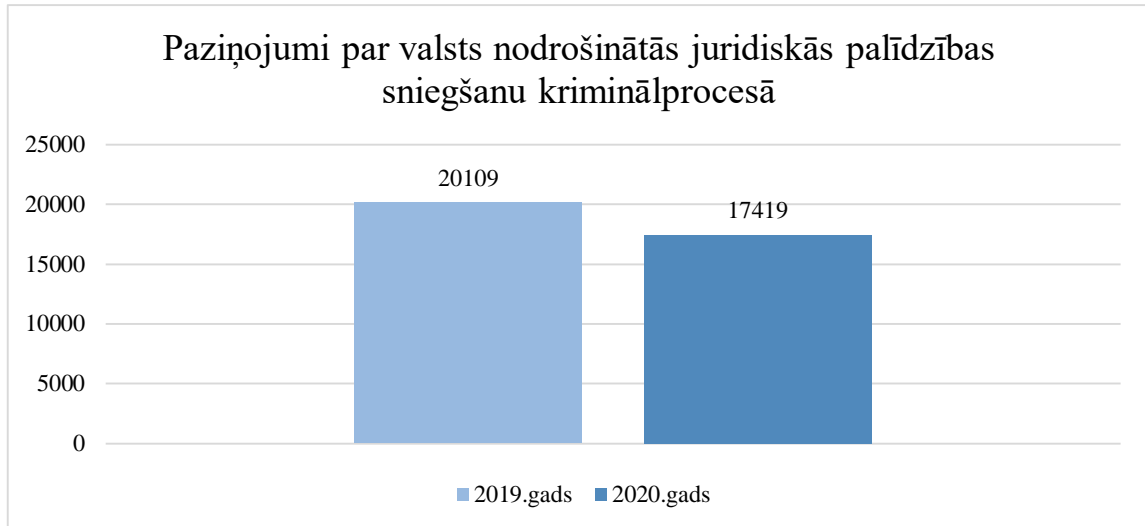
Salīdzinājumā ar 2019.gadu, pieprasījums skaits nodrošināt juridisko palīdzību patvēruma meklētājiem patvēruma procesā pārskata periodā ir samazinājies par 30%, kas varētu būt saistīts ar Covid-19 infekcijas radītās pandēmijas dēļ noteiktajiem pārvietošanās ierobežojumiem.

Paziņojumi par administrācijas norīkojuma izpildi un juridiskās palīdzības sniegšanu civillietās, administratīvajās lietās un Satversmes tiesas procesā 2020.gadā saņemti par 28% mazāk nekā 2019.gadā, kas izskaidrojams ar pieprasījumu skaita samazināšanos, kā arī valstī izsludināto ārkārtējo situāciju un tiesas sēžu noņemšanu no izskatīšanas vai lietu izskatīšanu rakstveida procesā.

Pārskata periodā paziņojumi kriminālprocesos (par personu aizstāvību un cietušo pārstāvību kriminālprocesos pēc kriminālprocesa virzītāja uzaicinājuma) saņemti par 13% mazāk nekā 2019.gadā, kas skaidrojams ar valstī izsludināto ārkārtējo situāciju, tiesas sēžu noņemšanu no izskatīšanas un atsevišķu procesuālo darbību atlikšanu pēc ārkārtējās situācijas beigām.

Saskaņā ar Ārstniecības likuma 68.¹ pantu pārskata periodā tika saņemti 116 paziņojumi (salīdzinoši – 2019.gadā tika saņemti 147 paziņojumi).

Izmaksātie naudas līdzekļi 2020.gadā par sniegto valsts nodrošināto juridisko palīdzību (euro)	1671321,64
t.sk. administratīvajās lietās	13366,81
t.sk. civillietās	88701,97
t.sk. krimināllietās pēc procesa virzītāja uzaicinājuma	1560131,54
t.sk. saskaņā ar Ārstniecības likuma 68. ¹ pantu	8481,32
t.sk. Satversmes tiesas procesā	640,00

Saeima 2020.gada 8.maijā pieņēma likumu “Grozījumi likumā “Par valsts institūciju darbību ārkārtējās situācijas laikā saistībā ar Covid-19 izplatību”” (spēkā no 2020.gada 9.maija līdz 9.jūnijam), savukārt 2020.gada 5.jūnijā tika pieņemts Covid-19 infekcijas izplatības pārvaldības likums (stājies spēkā 2020.gada 10.jūnijā), atbalstot JPA priekšlikumu iedzīvotājiem saņemt juridiskās konsultācijas ārkārtējās situācijas un Covid-19 infekcijas izplatības laikā juridisko jautājumu noskaidrošanai, piesaistot valsts nodrošinātās juridiskās palīdzības sniedzējus un izmantojot biedrības “Skalbes” bezmaksas tālruni 116006 “Palīdzības dienests noziegumu upuriem” un tiešsaistes konsultāciju rīku.

No 18.maija līdz 29.maijam, no 8.jūnija līdz 19.jūnijam un no 1.septembra līdz 30.novembrim kopumā sniegtas 1317 attālinātas konsultācijas. Vēršoties pēc juristu palīdzības,

iedzīvotāji visvairāk vēlējas noskaidrot savas tiesības ģimenes strīdu risināšanā, kā arī saistībā ar īpašumtiesībām, mantojuma tiesībām, saistību izpildi, darba strīdiem, parādu piedziņu un zvērinātu tiesu izpildītāju rīcību.

Tāpat iedzīvotāji aktīvi ir izmantojuši bezmaksas informatīvo tālruni 80001801, lai noskaidrotu jautājumus gan par valsts nodrošinātās juridiskās palīdzības saņemšanas iespējām, gan par valsts kompensācijas cietušajiem saņemšanas iespējām un citos jautājumos. 2020.gadā reģistrēti 5060 zvani, kas ir par 6% vairāk nekā 2019.gadā.

Informācija apkopota 15.01.2021.